

Chr. X 27 øre – hvad er den blevet anvendt til?

I NFT nr. 4/1986 gennemgik jeg årsagen til udgivelsen af den tofarvede Christian X 27 øre sammen med en nærmere beskrivelse af rammetrykpladen til udgaven. Vi kan kort summere det op her: 27 øre blev udsendt i slutningen af november 1918 og den primære grund til, at frimærket blev udsendt, var for at frigøre anbefalede breve til Norge og især Sverige. I perioden omkring 1. verdenskrig var der åbenbart nogle lotterier i Danmark, som gjorde, at danskere kollektører sendte anbefalede breve til Sverige (med lotterikuponen eller penge til indløsning?). Jeg ved ikke præcist, hvilke lotterier det drejede sig om, men f.eks. nævner postvæsenets egen publikation for perioden omkring 1. verdenskrig: "Beretning om postvæsenet og dets virksomhed i tidsrummet 1867/68-1916/17 II", udgivet i 1923, at "Udvekslingen af anbefalede Breve med disse to lande (Norge og Sverige) fuldstændig beherskedes af Lotterikorrespondancen".

I perioden 1913-1917 var den samlede mængde af anbefalede brevforsendelser fra Danmark til Dansk Vestindien, Island og udlandet næsten 5 mio. forsendelser, heraf udgjorde de anbefalede forsendelser til Norge og Sverige mere end 2,6 mio. forsendelser,

altså over halvdelen. Taksten for anbefalede forsendelser af 1. vægtklasse til det øvrige udland var 35 øre, og man udgav særlige 35 øres frimærker af samme årsag. Der var derfor god grund til at udgive særlige frimærker til de anbefalede breve til Norge og Sverige, selvom taksten var så skæv som 27 øre. Taksten var fra 1. juni 1918 sammensat således: 12 øre for brevportoen (0-20g) + anbefalingsgebyr 15 øre, i alt 27 øre. Som bekendt benyttede postvæsenet lejligheden til at lave de provisoriske 27 øres frimærker på restoplaget af avisportomærkerne, som jo var ubrugelige fra 31. december 1916. Selvom de fleste af disse provisorier blev købt af frimærkesamlere, skete det jo også, at nogle blev anvendt til deres formål, nemlig de anbefalede breve til Norge og Sverige. Det er derfor først i november 1918, at der er behov for en definitiv udgave.

Planen var oprindeligt at udgive et rødt 27 øres frimærke i bølgelinieudgaven, men skitserne blev kasserede. Udkastet til denne udgave pryder N.F.Olsens berømmede bog om de bogtrykte bølgeliniemærker, udgivet i 1965, som stadig er biblen for bølgelinie-samlere.

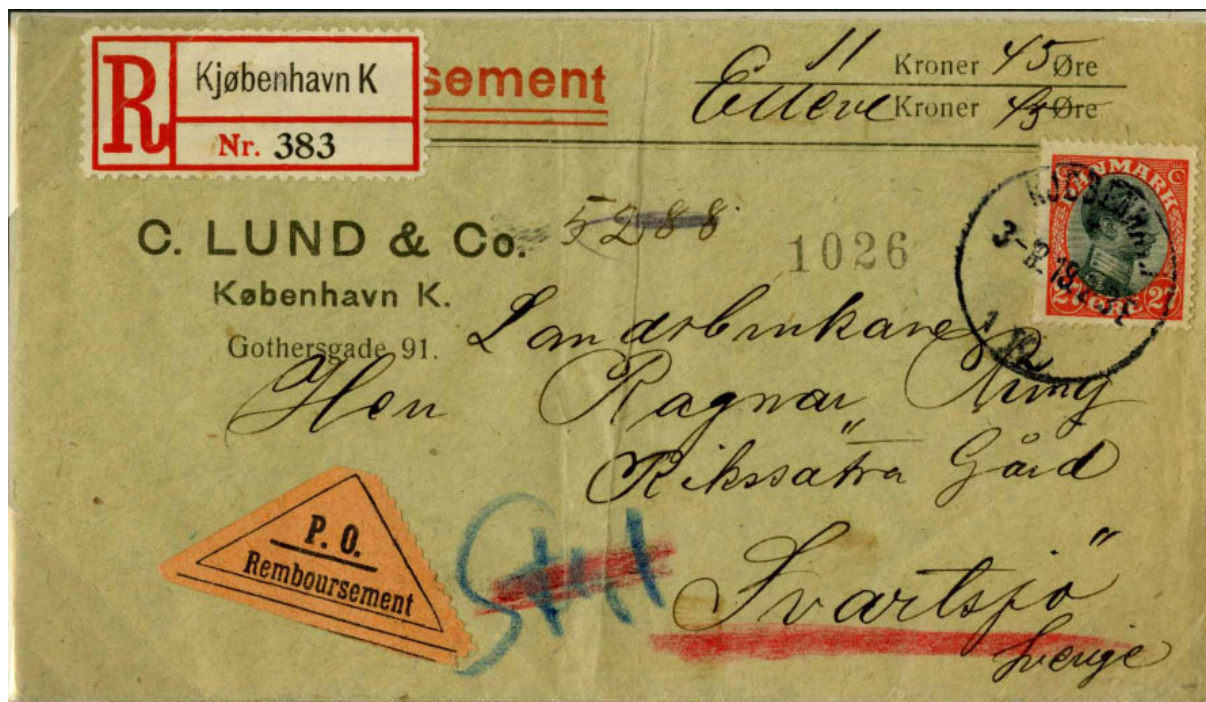

Fig. 1

Fig. 2

Den tofarvede Christian X 27 øre sort/rød afleveres 1. gang fra frimærkekontrollen til blanketdepotet 27.11.1918, men den officielle udgivelsesdag er anført til 26.11.1918. Den tidligste anvendelse jeg kender, er afbildet her, nemlig et anbefalet brev fra København K 3.12.1918 til Svartsjö i Sverige. Brevet er udover rekommendation også med postoprævning 11 kr. og 45 øre, som ikke udløste særligt gebyr. Derimod blev der ved udbetalingen af det opkrævede beløb til afsenderen fratrukket gældende postanvisningstakst samt et gebyr på 10 øre.

Fig. 2 er et "rent" anbefalet brev fra Struer til Helsingborg, til en Hr. Gustav Ohlsson, sikkert en lotterikollektor, fordi der kendes en del breve adresseret til ham. Brevet er afsendt 12.4.1919.

Portoændring 1. juli 1919

1. juli 1919 ændres taksten for anbefalede breve til Norge og Sverige til 30 øre (15+15 øre). Dermed falder den væsentligste anvendelsesmulighed for 27 øren væk. Men frimærket kunne stadig købes på posthusene.

Fig. 3 viser et lokalt brev sendt 17.3.1919 fra København B til København K med postoprævning på 3 kr. 27 øre. Portoer er sammensat af brevporto 0-250g: 7 øre (1.1.1919-6.10.1919) samt postopræv-

ningsgebyr 0-10kr.: 20 øre (1.1.1919-30.6.1919, indtil 6.10.1919 0-25 kr.), i alt 27 øre.

Fig. 4 er et værdibrev på 30 kr. 80 øre sendt 14.4.1919 indenfor lokalportoområde fra Silkeborg til Asklev pr. Funder, som var underlagt Silkeborg postkontor. Takst her brev, lokalporto 0-250g: 7 øre (1.1.1919-6.10.1919) + værdiporto 0-1000 kr. : 20 øre (1.1.1917-30.6.1920), i alt 27 øre. Udover dette værdibrev findes der 4-5 værdibreve sendt lokalt på Færøerne. Disse omsættes til høje priser.

Teoretisk findes der endnu en 27 øres takst: brev-kort til landsportotakst sendt expres i perioden 1.1.1919 – 30.6.1919, men den er jeg ikke stødt på.

Efter 7.10.1919 var der ingen singletakster, der passede på 27 øre. Værdien blev heller ikke genoptrykt.

Brugsperiode

27 øren blev udsendt fra Blanketdepotet til posthusene i perioden 26.11.1918 til 31. januar 1920. I Officielle Meddelelser 7. januar 1920 skriver man, at man fra 1. februar bl.a. ikke mere ville kunne rekvirere 27 øres frimærker fra Blanketdepotet (der var masser på lager!). Den 29. september 1920 beder man, om man d. 9. oktober 1920 indsender eventuelle restbeholdninger af 12 øres og 27 øres frimærker (rød og sort), men ikke de overtrykte udgaver til Blanketdepotet.

Fig. 3

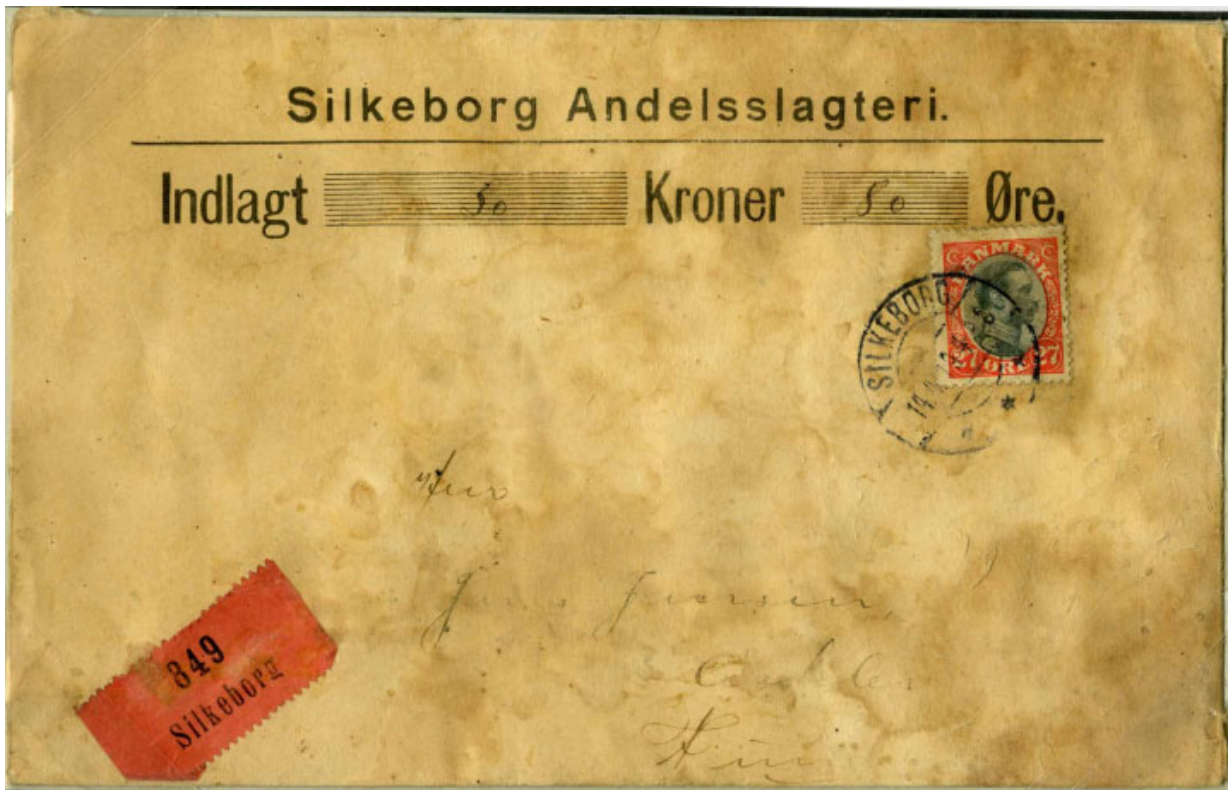

Fig. 4

Fig. 5

Der var kun de nævnte anvendelsesmuligheder for 27 øre single i denne periode, og behovet var meget begrænset efter 1.7.1919. Men mærket er blevet anvendt i diverse blandingsfrankeringer. Men nogle er mere rigtige end andre. Det vil jeg vise nogle eksempler på her.

Periode 1: 26.11.1918 – 30.6.1919

Den primære anvendelsesperiode, hvor 27 øres taksten for anbefalede breve til Norge og Sverige var gældende.

Periode 2: 1.7.1919-31.1.1920

Hvor der var 2 andre single anvendelsesmuligheder for 27 øre (til 6.10.1919), og hvor mærket var til salg på posthusene og stadig kunne rekvireres fra Blanketdepotet.

Periode 3: 1.2.1920-9.10.1920

Hvor mærket kunne være til salg ved postkontorerne (hvis de havde nogle). Nye forsyninger kunne ikke rekvireres.

Periode 4: 9.10.1920-1.1.1927

Hvor mærket ikke var til salg. Det blev ugyldiggjort 1. januar 1927 sammen med alle andre danske frimærker udsendt før 1923. I 1926 var dog udsendt den provisoriske udgave 7 på 27 øre, hvor det store restoplæg, som postvæsenet lå inde med blev overtrykt.

Anvendelse i denne periode er næsten udelukkende filatelistisk.

Fig. 5 til 8 tilhører 1. periode

Fig 5 er et anbefalet brev til New Zealand, sendt 23.1.1919 fra Kjøbenhavn 10. Omdresset i New Zealand. Takst, brev 0-15g (fra 1.7.1919: 0-20g): 20 øre (indtil 1.2.1921) samt anbefalingsgebyr: 15 øre (1.10.1902-30.6.1920), i alt 35 øre.

Fig. 6 er et anbefalet brev sendt 12.2.1919 fra Maarsø til Spanien, her omdresseret til Azorerne (under Portugal), underkastet militær censur. Takst 35 øre som fig. 5.

Fig. 7. Værdibrev sendt 12.4.1919 fra Kjøbenhavn K til Nykøping i Sverige, med indlagt værdi 91 kr. 40 øre, vægt 24 g. Takst: brev 20-125 g: 25 øre, værdiporporto 8 øre pr. 250 kr + ekspeditionsgebyr: 15 øre, i alt 48 øre.

Fig. 8. Vareprøver sendt anbefalet 18.5.1919 fra Kjøbenhavn til Helsingborg. Anbefalingsgebyret var 15 øre indtil 1.7.1920, hvor det steg til 20 øre. Taksten for vareprøver (og tryksager) var 5 øre pr. 50 g indtil 1.7.1920. Forsendelsen har vejlet mellem 200 og 250 g, i alt 40 øre.

Fig. 9 tilhører periode 4. Det er et anbefalet brev fra Kjøbenhavn (Nordisk Kabel og Tråd) til ØK, Shanghai, Kina sendt 21.6.1921. Takst for et anden vægtklassensbrev (20-40g) var 60 øre (1.2.1921-31.10.1925) + anbefalingsgebyr 30 øre (1.2.1921-31.3.1926). Brevet er frankeret med 94 øre, dvs. overfrankeret med 4

Fig. 6

Fig. 7

øre. Alle mærker er firmaperforerede. Dvs. at 27 ores frimærkerne har ligget i NKT's frimærkekasse og er

her blevet anvendt som 25 ores frimærker for at få dem brugt.

Fig. 8 ovenfor og fig. 9 nedenfor

